

**Teollisuus
liitto**

Työllisyyden ja talouden näkymät

Tutkimusyksikkö/
Anu-Hanna Anttila

Työntekijöistä kova kysyntä

- Teollisuusliiton luottamusmiehistä puolet arvioi, että heidän työpaikalleen on ollut vaikea löytää osaavia työntekijöitä (52 %) tai ylipäättään työvoimaa avoimiin työtehtäviin (50 %).
- Työvoiman kysyntä näkyy erityisesti metalli- ja puutuotealoilla, joilla menee tällä hetkellä hyvin.
- Vaikka työvoimapula on totta, työntekijöitä myös löydetään.
- Suhdannekyselyn mukaan viimeisen 6 kk aikana eniten on rekrytointeja tehty metalliteollisuudessa: luottamusmiehistä enemmistö (67 %) kertoo väkeä palkatun vakituisiin työsuhteisiin ja määräaikaisiin yli puolet (57 %).
- Työvoiman lisätarpeesta kerrotaan työpaikan koosta riippumatta. Kaikkiaan 82 prosenttia luottamusmiehistä kertoo ylipäättään työvoiman lisätarpeesta.

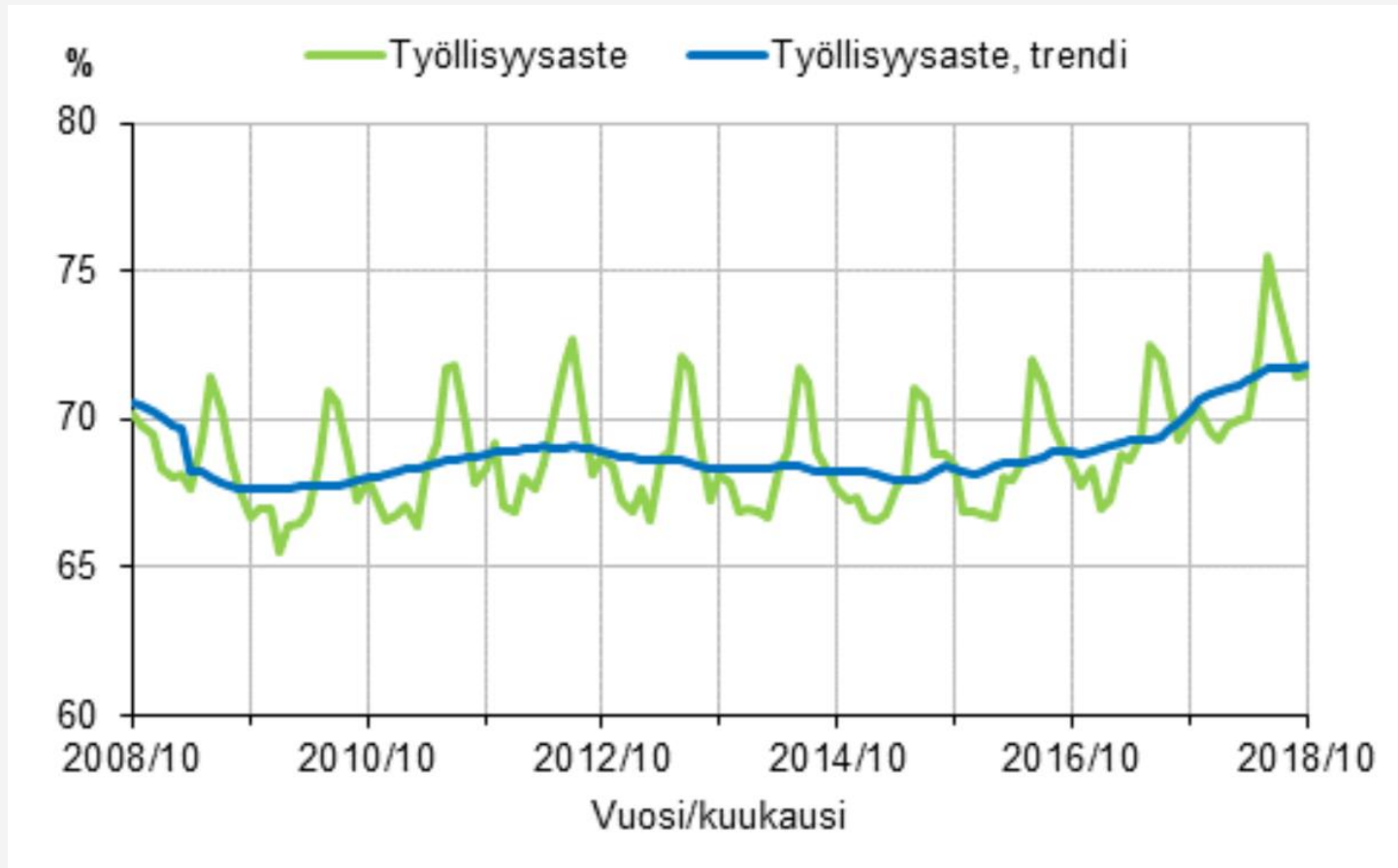
Palkanmaksuhalun edellytys on palkanmaksukyky

- Avoimien työpaikkojen täyttövaikeuksiin ja osaavan väen rekrytointiin ei näytä vaikuttavan yrityksen koko.
- Enemmän vaikuttavat alue, osaamistaso ja tarjotun työsuhteen ehdot.
- Työt, koulutus ja väestö keskittyvät Etelä- ja Länsi-Suomen kasvukeskuksiin – ja pahimmat muuttotappiokunnat sijaitsevat rakennemuutosalueilla.
- Työnantajat kilpailevat osin samoista työntekijöistä, etenkin osaajista.
- Tällöin mitataan työnantajan palkanmaksuhalua: millä ehdoilla työtä teetetään ja mitä työstä ollaan valmiita maksamaan?
- Palkkaus vetävänä tekijänä: osaajan into ja mahdollisuus työn perässä liikkumiseen paranee. On myös työntäviä tekijöitä.
- Osa Teollisuusliiton luottamusmiesten työpaikoista onkin alkanut maksaa rekrytointipalkkioita hyvästä työntekijästä vinkkaajalle ja uudelle työntekijälle.

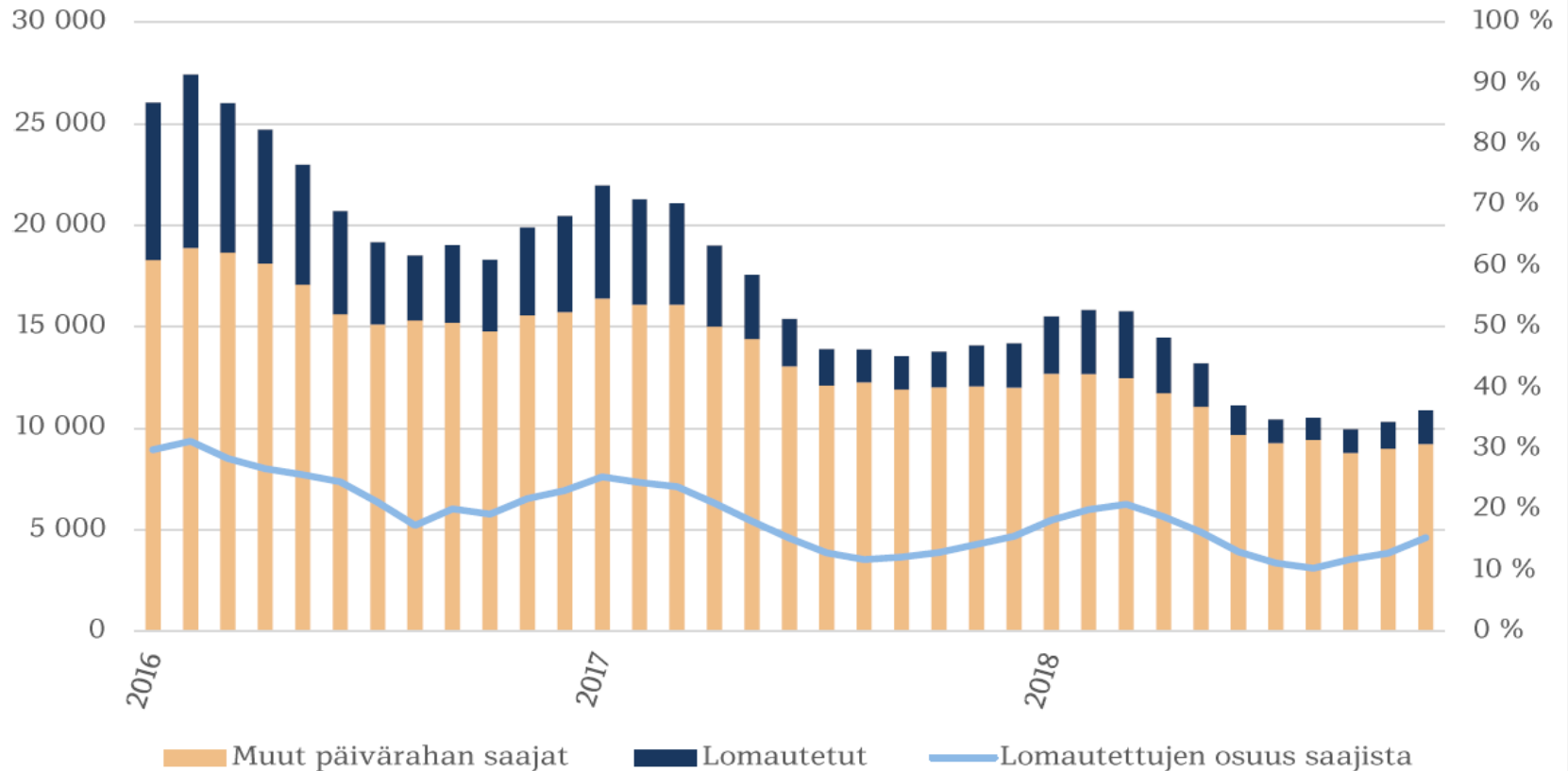
Työllisyyden kehitys

- Työllisyys kehittynyt vuodessa hyvin.
- Työllisiä oli vuoden 2018 lokakuussa 43 000 enemmän kuin vuosi sitten.
- Lokakuussa 2018 työllisyysaste oli 71,5 prosenttia (kasvua vuodessa +0,9 prosenttiyksikköä)
- Työttömiä oli lokakuussa 171 000, eli 26 000 vähemmän kuin vuosi sitten.
- Kausivaihtelu näkyy: syyskuussa työllisyysaste oli kasvanut enemmän vuodessa (+2 %) ja työllisiä oli 78 000 enemmän kuin vuosi aiemmin.
- Tilastokeskuksen mukaan työllisyysasteen kausi- ja satunnaisvaihtelusta tasoitettu trendi oli 71,8 prosenttia.
- Teollisuudessa työllisyystilanne on parantunut, joskin heikommin.
- Arvioimme Teollisuusliiton piiriin kuuluvien toimialojen työllisten määrän nousevan noin 2 000 henkilöllä tänä vuonna.

Työllisyysaste ja työllisyystrendi 2008/10–2018/10, 15–64-vuotiaat

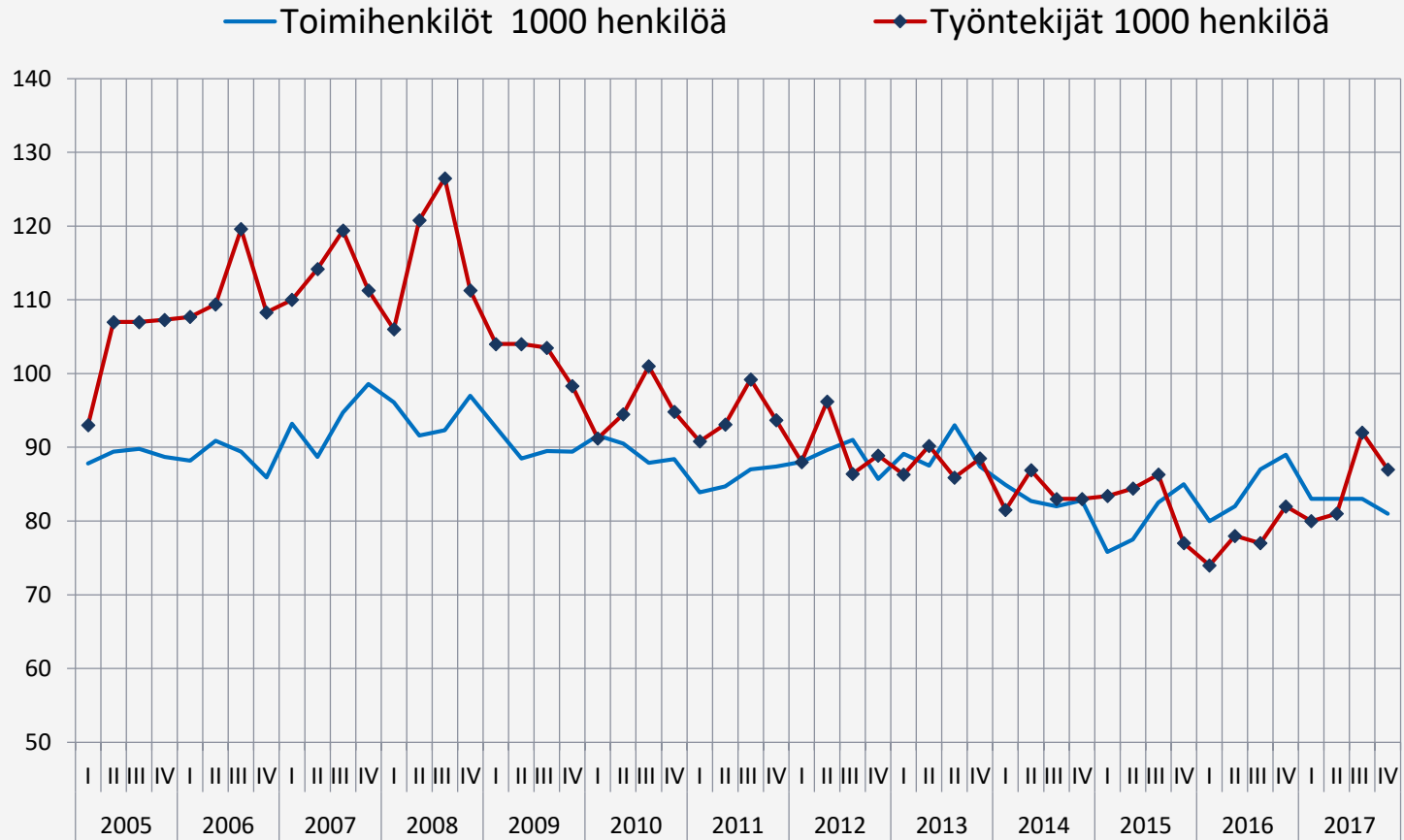

Ansiopäivärahan saajat ja lomautettujen osuus kuukausittain 2016–2018

- Päivärahan saajia marraskuussa 10 884.
- Työttömiä on 569 henkeä enemmän (5,5 %) kuin lokakuussa 2018.
- Ensihakemuksia tuli 1 371 työttömäksi jääneeltä tai lomautetulta.

Metalli- ja elektroniikkateollisuuden työlliset neljännesvuosittain

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Haurastetut työmarkkinat

- Viime vuosina harjoitettu työ- ja yhteiskuntapolitiikka tuottavat toimeentulon ja työnteon epävarmuutta, eivätkä ratkaise köyhyyden ja työttömyyden ongelmia.
- PM Sipilä: ”Kokoaikainen ja vakituinen työsuhde ei enää ole se tyypillinen työsuhde” ja ”pienipalkkainen työ tulee lisääntymään” (AL 21.11. 2017).
- Haurastuttaminen tarkoittaa osa-aikaisen ja vuokratyön yleistymistä sekä töiden ulkoistamista ja teettämistä toimeksiantoina.
- Esimerkiksi aktiivimalli pikemminkin tuottaa uusia ongelmia kuin ratkaisee työttömyyttä, osoittaa Teollisuusliiton ja Teollisuuskassan tuore Aktiivimallikysely (2018), johon vastasi 2 704 työttömänä ollutta jäsentä.
- Vanhempien pitkäaikaistyöttömien eläketulot heikkenevät ja nuorempien toistuvaistyöttömien työllä toimeentulo on epävarmaa.

Haurastetut työmarkkinat

- Tilastokeskuksen Työvoimatutkimus (2018) avaa työllisyyden kokonaiskuvan muutosta aikana.
- Vuonna 2017 osa-aikatyötä tekeviä palkansaaajia oli 332 000, mikä oli 10 000 enemmän kuin edellisvuonna.
- Millä työsuhdetyypillä työtä teetetään (9/2018):
 - määräaikainen osa-aikatyö on yleistynyt selvästi (+19,9 prosenttiyksikköä)
 - jatkuva kokoaikatyö kasvanut vaatimattomammin (+3,8 prosenttiyksikköä)
- Osa-aikatöitä tehdään pääosin vastentahtoisesti, koska kokoaikaista työtä ei ole saatavana.
- Osa-aikatyö yleistä naisilla (20,3 %).
- Teollisuudessa työntekijöistä joka viides (18 %) on osa-aikainen.
- Niin kutsuttu kombityö on yleistynyt (TK julkistus 14.12.2018).

Vuokratyö ja alihankinta yleisiä

- Vuonna 2016 jo puolet (51 %) teollisuuden työpaikoista vuokrasi työvoimaa (TEM/ Työolobarometri 2017).
- Suhdannekyselyyn vastanneista luottamusmiehistä viidennes (21 %) arvioi käytetyn aiempaa enemmän vuokratyövoimaa viimeisen 12 kk aikana.
- Yleisintä vuokratyön käytön kasvu oli metallialojen työpaikoilla (27 %). Vuokratyöntekijöitä on myös vakinaistettu – ja uusia palkattu lisäävuksi.
- Töiden ulkoistaminen alihankkijoille voi kertoa sekin työvoimapulasta. Lähes neljännes (23 %) luottamusmiehistä arvioi näin tehdyn.
- Vuokratyön ja alihankinnan myötä suomalaisille työmarkkinoille ja työpaikoille tulee myös ulkomaista työvoimaa.
- Tämä tuottaa uusia ongelmia. Erityisen vaikea on valvoa tasavertaisuuden toteutumista monen eri työnantajan yhteisillä työpaikoilla.

Joustoa ylitöillä

- Ylityöt lisääntyvät, kun tilauskirjat ovat täynnä tai kalenterissa on huoltoseisokkeja ja sesonkiipukkeja.
- Suhdannekyselyyn vastanneet arvioivat, että ylitöiden teko on erittäin yleistä puutuotealojen (72 %), kemian alojen (70 %) ja metallialojen (69 %) työpaikoilla.
- Suurimmissa työpaikoissa ylitöitä tehdään lähes poikkeuksetta.
- Teollisuusliiton tutkimusyksikkö teki Tilastokeskuksen (2017) Säännöllisen työajan tilastojen pohjalta laskelman ylitöiden kokonaismäärästä.
- Kokonaistuntimäärä vastaa vähintään 6 000 henkilötyövuotta.
- Kaikilla aloilla ylitöitä ei tilastoida lainkaan. Siksi oikeampi arvio tehdystä ylityöstä nousee vielä tästä muutamalla tuhannella.

Työvoiman saatavuus

1. Rakennemuutos

- Teollisten ja muiden ei koulutusta vaativien duunaritöiden selvä väheneminen.
- Automaatio ja vaatimustason nousu (digitalisaatio Suomessa ollut hidasta).
- Työtehtävien palvelullistuminen (Kauhanen 2017) ja asiantuntijatasoisten töiden lisääntyminen.

2. Alueelliset erot

- Työt ja koulutus keskittyvät Etelä- ja Länsi-Suomen kasvukeskuksiin.
- Maalta kaupunkiin. Maan sisäinen muutto suurempi kuin 1960-1970-luvun vaihteessa (Aro 2018).
- Pahimmat muuttotappiokunnat sijaitsevat rakennemuutosalueilla (Kemi-Tornion ja Kymenlaakson seutukunnat)
- Työn perässä liikkuvuutta voisi helpottaa verotuksellisesti esim. työasunto- ja matkavähennyksien määrää nostamalla.

Työvoiman saatavuus

3. Ammattitaitoisen, osaavan työvoiman saatavuus

- Ammatillisen koulutuksen määrää ja laatua heikennetty. Myös aloja paikoin karsittu.
- Kiinnostus amk-koulutukseen vaihtelee aloittain ja alueittain.
- Lisäksi amk-reformin tuloksista ja seurauksista ei vielä ole tietoa.
- Lyhytaikainen kurssitus ei korvaa kelpoa ammatillista koulutusta, käy lisäkoulutukseksi.
- Painotettava ammatissa oppimisen ja työssä kouluttautumisen hyötyjä.

4. Rakenteellinen työttömyys

- Nyt työllistyneet työvoimaan aiemmin kuulumattomat (opiskelijat, eläkeläiset ym.). Tämä näkyy työllisyysasteessa.
- Pitkäaikaistyöttömien tai kaikkien toistuvaistyöttömien tilanne ei näytä paranevan.

Työvoiman saatavuus

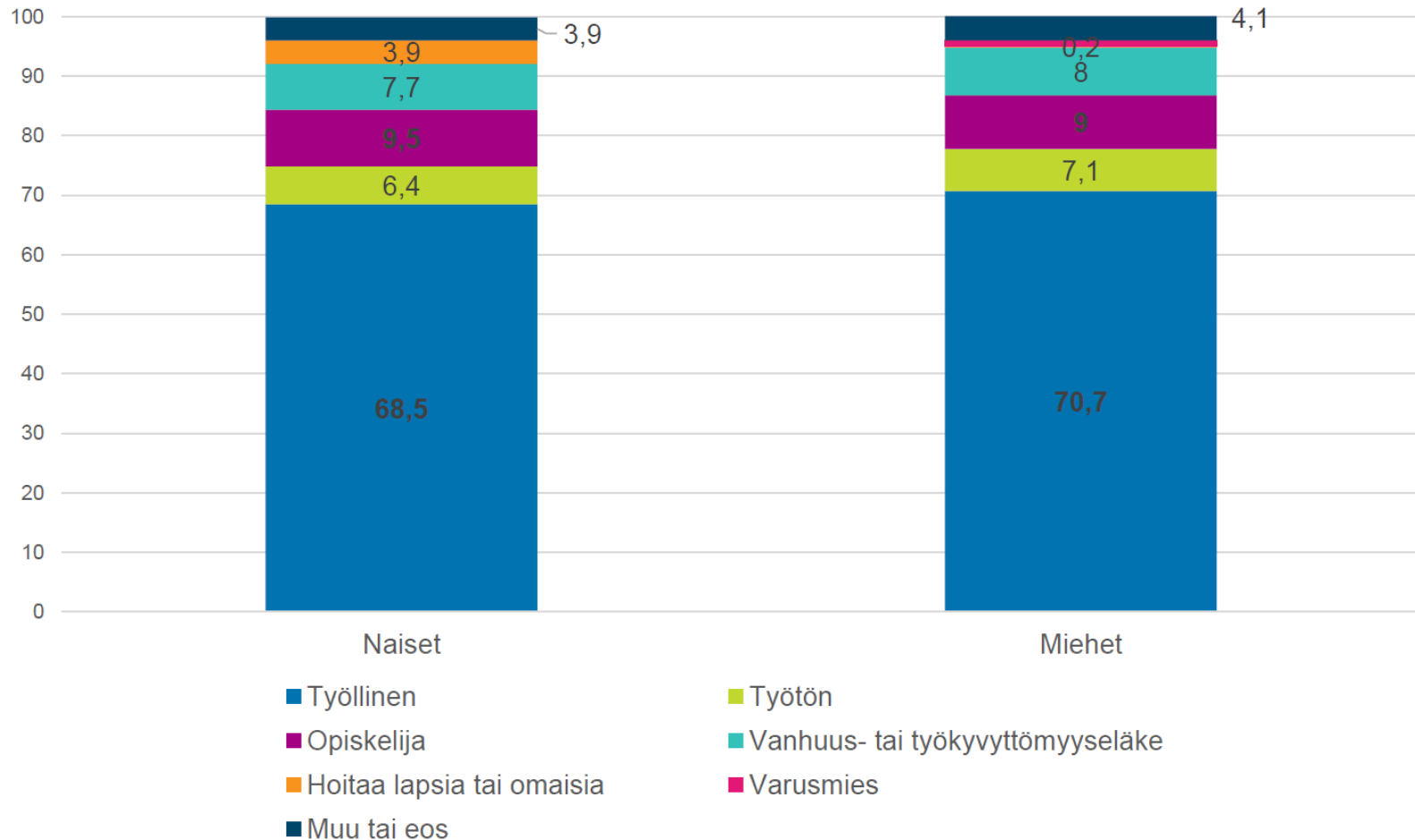
5. Suomalaisen väestön ikääntyminen

- Väestö ikääntyy vauhdilla. Yhdistyy alueellisiin ongelmiin nk. huoltosuhteen heiketessä.
- Tämä vuosi kahdeksas peräkkäinen vuosi Suomessa, kun syntyvyys laskee. Laskua 20 prosenttia. Ensisynnyttäjien ikä korkea: keskimäärin 29,2 vuotta.
- Pidemmällä tähtäimellä ennustetaan huoltosuhteen paranevan seuraavina vuosikymmeninä, mutta aiempia ennusteita hitaammin. Syyt: syntyvyyden lasku ja tämän seurauksena nuorten huollettavien määrän pieneneminen.

6. Ulkomaiseen työvoimaan liittyvät kysymykset

- Lisääntynyt työvoiman liikkuvuus EU:n alueella ja ns. kolmansien maiden lähetetyt työntekijät.
- Yhdenvertainen palkkaus ja kohtelu, hankala seurata. Tulorekisteri ja henkilökohtainen veronumero selkeyttävät.
- Toisaalta em. syistä Suomessa tarvitaan ulkomaista työvoimaa, muuten nekin yritykset katoavat Suomesta.

Väestön toiminta sukupuolen mukaan 15–64-vuotiaat 2017, %. Työvoimatutkimus, Tilastokeskus

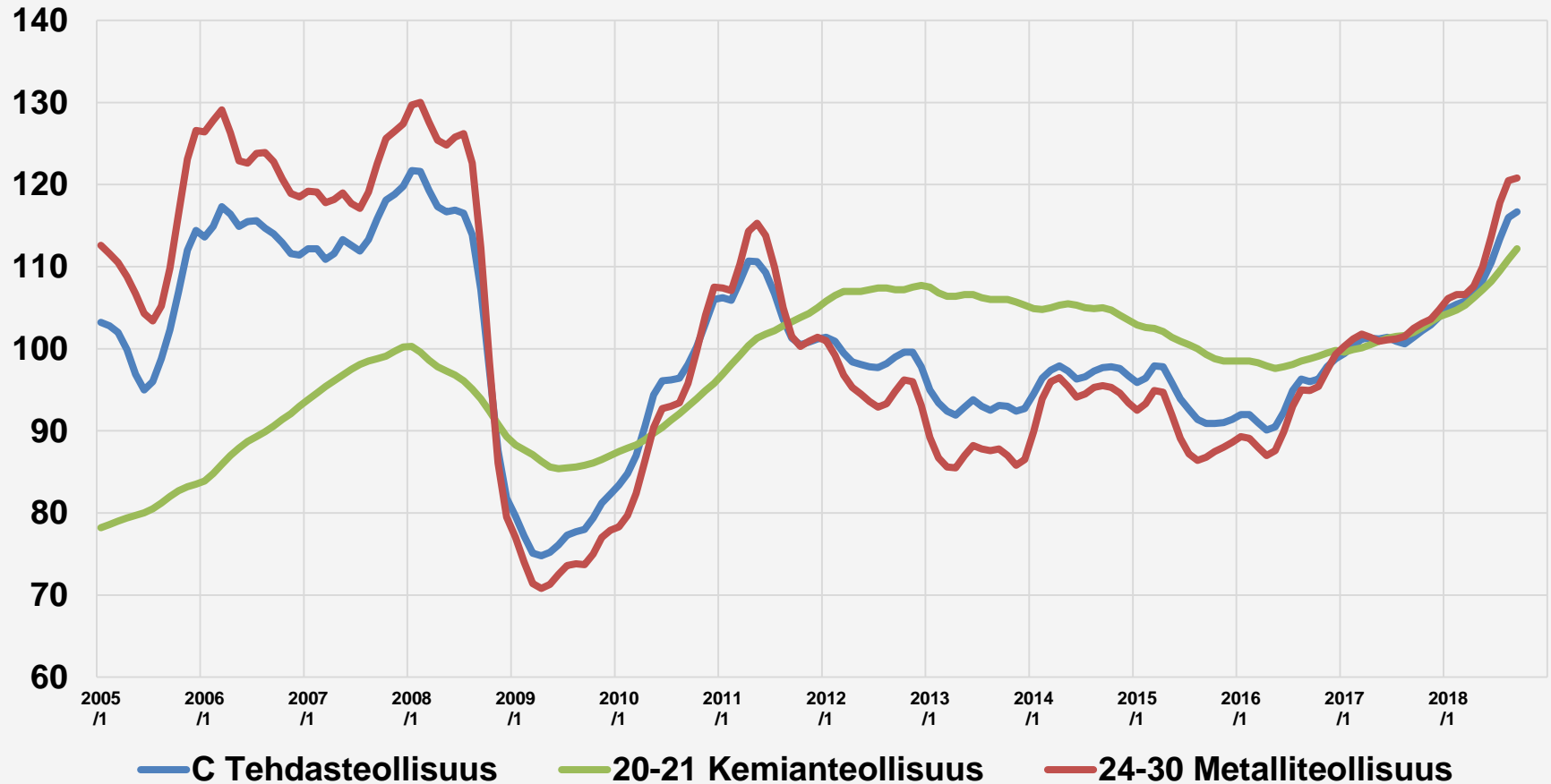
Talouden tilanne nyt

- Vuosi 2018 on ollut Suomen talouden kannalta hyvä. Kaikki mittarit viestivät tästä:
 - Suomen kokonaistuotanto on ollut kasvussa vuodesta 2015 alkaen
 - Työllisyys paranee vauhdilla
 - Julkinen talous on tasapainottumassa
 - Teollisuuden osalta: tuotanto kasvaa (+3 %*), viennin arvo lisääntyy (+7 %*), työn tuottavuus on nousussa ja kilpailukyky on kohentunut.
- Talouden kohentumisen syynä on etupäässä kansainvälisen kysynnän paraneminen. Investointitavaroita ostetaan paljon.
- Myös hintakilpailukyvyn paranemisella on merkitystä. Lisäksi yrityksissä on onnistuttu kehittämään toimintoja ja sitä kautta kilpailukykyä.

* Vuosimuutos vuoden alusta lukien edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

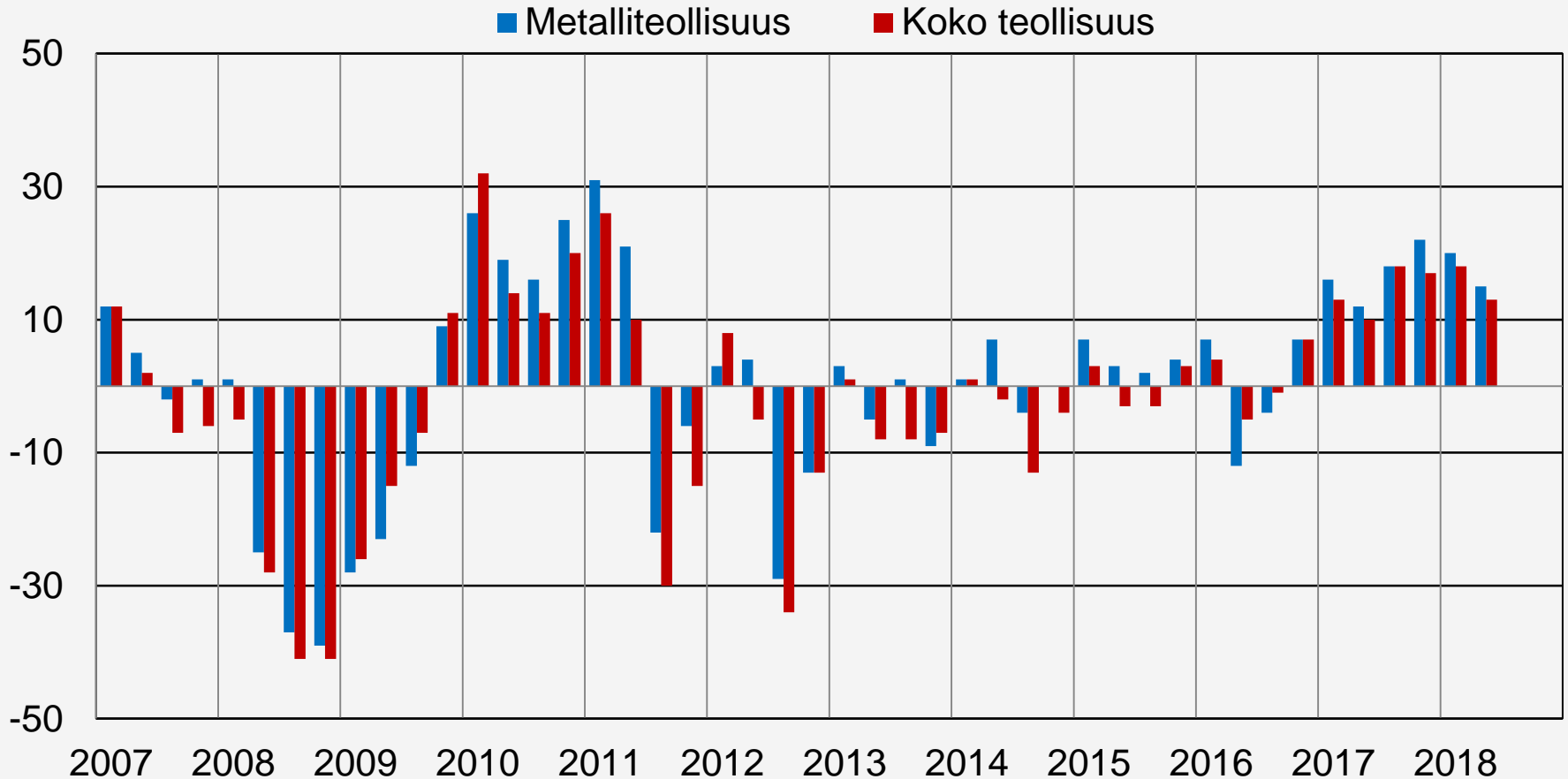
Teollisuuden uusien tilausten trendisarjat

Indeksi (2015=100), viimeinen havainto 9/2018

Metalli- ja koko teollisuuden suhdannenäkymät

neljännesvuosittain EK:n suhdannebarometrin mukaan, saldoluku

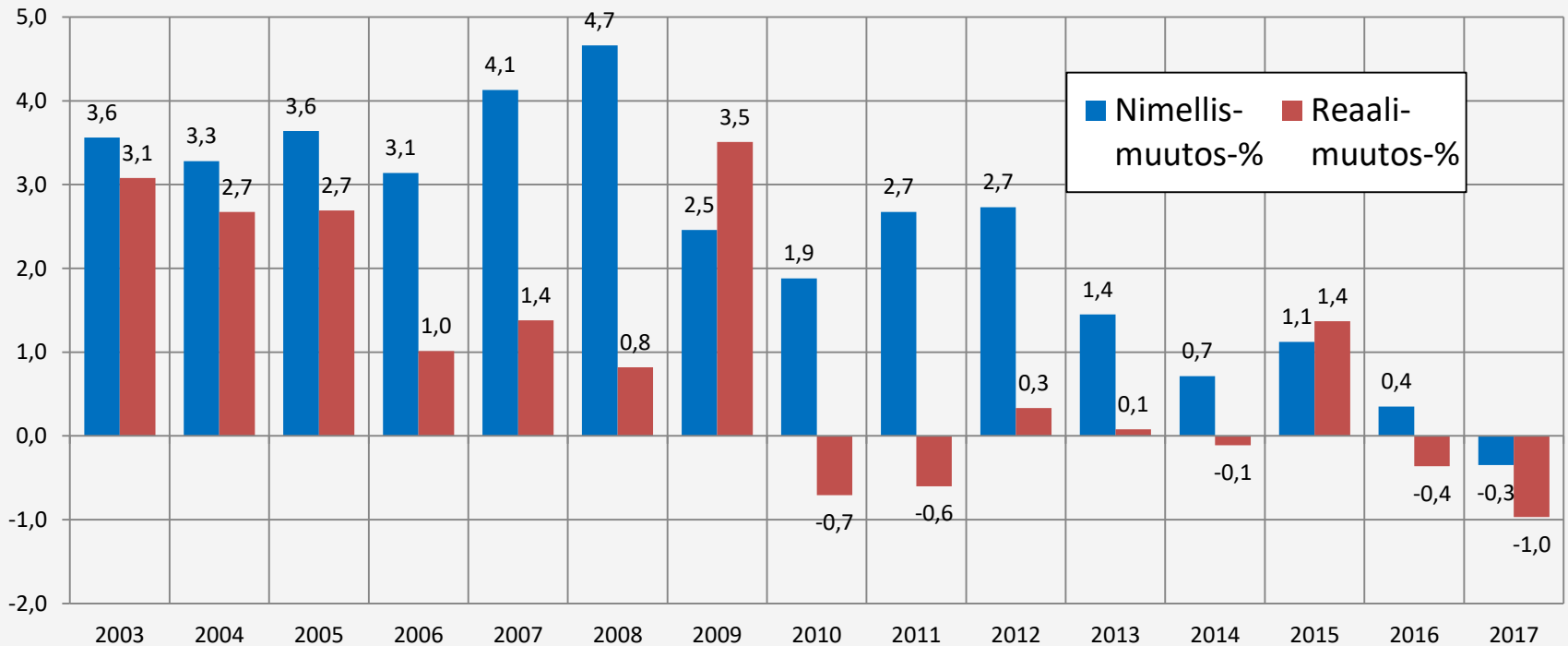
Teollisuus kehittynyt tänä vuonna

- Teollisuuden liikevaihto on noussut vuodessa 6,2 prosenttia ja tavaravienti on lisääntynyt 7,1 prosenttia. Tarkasteluajankohta oli alkuvuosi tammikuusta toukokuuhun. (TK 2018, Tulli 2018)
- Osa liikevaihdon kasvusta johtuu hintojen noususta, sillä tuotannon kasvu oli 3,8 prosenttiin. (TK 2018)
- Tätä kasvua ei voi jatkaa ikuisesti, koska yritysten tuotantokapasiteetti ja työvoima ovat kohta jo täydessä käytössä.
- Myös monien komponenttien, osien ja kemikaalien saannissa alkaa olla vaikeuksia.
- Varastoja ei juuri ole. Näin ollen alihankinta- ja kuljetusketjujen toimivuus merkittävää, jollei osia tai palveluja tuoteta itse.
- Vaikuttaa, että tällä hetkellä suomalaisen teollisuuden kasvun ongelmana ei ole hinta- tai reaalin kilpailukyky, vaan edellä mainitut esteet.

Palkkojen kehitys 2018

- Palkansaajien nimellisansioiden nousu on kiihtynyt tänä vuonna.
- Nimellisansiot nousivat keskimäärin +2,1 prosenttia vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä vuodessa (Tilastokeskus 2018).
- Myös reaalipalkat nousivat +0,8 prosenttia, koska ansiot nousivat kuluttajahintoja nopeammin (Tilastokeskus 2018).
- Suomen julkisen talouden alijäämä on laskussa. Talouskasvun jatkuessa julkisen talouden tasapainottuminen on mahdollista lähivuosina.
- Työllisyysasteen paraneminen on tärkeä myös julkisen talouden tasapainon kannalta.
- Pidemmän päälle nykyinen verotaso kestämaton. Tarve veroasteen kohottamiseen etenkin hyvätuloisten kohdalla.

Koko teollisuuden työntekijöiden nimellis- ja reaali-palkkojen kehitys vuosina 2003–2017

Palkkakehitys teollisuudessa

- Teollisuuden palkat ovat kehittyneet hitaasti viime vuosina.
- Taustalla ainakin Suomen kansantalouden ja teollisuuden ongelmat sekä kilpailijamaissa (varsinkin Saksassa) takavuosina harjoitettu äärimmäinen palkkamaltti.
- Suomessa palkkamaltti liittyy työnantajien palkanmaksukykyyn, jota osalla teollisuuden työnantajista ei ole.
- Esimerkiksi Teknologiateollisuuden jäsenyrityksistä noin viidenneksellä menee heikosti ja Suomen Tekstiili & Muoti ry:n jäsenistä puolella menee heikosti tai erittäin heikosti.
- Monilla muilla aloilla palkat ovat kehittyneet paremmin. Tarkoittaako tämä sitä, että näillä aloilla palkanmaksukyky olisi ollut teollisuutta parempi?
- Palkkakysymyksistä tietoa tarkemmin vastauksia kysymyksiin Tutkimusyksikön laatimasta Palkkakatsauksesta.

Teollisuuden kannattavuus

Vahvimmat ja heikoimmat toimialat nettotulosprosentilla ilmoitettuna

	2016	2017* ennakkotieto
21 Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus	51,7	55,6
15 Nahan ja nahkatuotteiden valmistus	13,9	15,5
22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	11,1	13,3
26 Tietokoneiden, elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	-2,8	13,1
24 Metallien jalostus	-0,1	12,2
31 Huonekalujen valmistus	2,5	3,3
14 Vaatteiden valmistus	2,4	2,4
18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-0,7	1,8
29 Moottoriajoneuvojen ja perävaunujen valmistus	1,6	1,8
30 Muiden kulkuneuvojen valmistus	0,5	-2,1

Yritysten kannattavuus nettotulosprosentilla ilmoitettuna (nettotulos/liikevaihto*100)

	2016	2017*	
Kaikki toimialat	4,6	6,5	
Koko teollisuus	5,5	8,8	
- Tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuus	5,9	5,6	
- Metsäteollisuus	4,2	6,5	
- Kemianteollisuus	15,1	14,1	
- Metalliteollisuus	3,4	9,6	

*ennakkotieto

Metalliteollisuuden toteuma ja keskeiset ennusteet *

	2017	2018e*	2019e*
Tuotannon määrän muutos, %	4	4	3
Työllisyyden muutos, %	1	2	1
Työtuntien muutos, %	1	2	1
Tuottavuuden muutos, %**	3	2	2

Metallimalmien louhintaa ei lasketa mukaan metalliteollisuuteen, koska se on alkutuotantoa

** Tuotanto työtuntia kohden

Kemianteollisuuden toteuma ja keskeiset ennusteet *

	2017	2018e*	2019e*
Tuotannon määrän muutos, %	-1	1	1
Työllisyyden muutos, %	0	1	0
Työtuntien muutos, %	1	1	-1
Tuottavuuden muutos, %**	-2	0	2

** Tuotanto työtuntia kohden

Puutuoteteollisuuden toteuma ja keskeiset ennusteet *

	2017	2018e*	2019e*
Tuotannon määrän muutos, %	7	3	1
Työllisyyden muutos, %	2	1	0
Työtuntien muutos, %	2	1	0
Tuottavuuden muutos, %**	5	2	1

** Tuotanto työtuntia kohden